

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра філософії
Інститут вищої освіти НАПН України
Польське Товариство філософської педагогіки
імені Броніслава Ф.Трентовського (ТРФ)**

За підтримки
**МІЖНАРОДНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«ФОНД ОЛЕКСАНДРА ФЕЛЬДМАНА»**

**Під знаком Григорія Сковороди:
зоряний час української культури**

МАТЕРІАЛИ

III міжнародної науково-практичної конференції

«Освіта у констеляціях постсучасності»

(5-6 грудня 2017 року)

Харків
ХНПУ – 2018

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ЄВРОКЛУБІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Н.Д. Подчерняєва, м. Харків

Сучасне українське суспільство переживає добу політичної, економічної і духовної кризи, які негативно впливають на всі верстви населення України. У цих умовах найнебезпечнішою є саме духовна криза, яка спричинена тим, що старі цінності ще не повністю відійшли в минуле, а нова система цінностей ще тільки формується. Тому саме сьогодні особливо актуальним є звернення до національних традицій, до тих джерел, з яких і розпочинається наша духовність – до «серця» власного народу.

Особливості духу народу розкриваються у «філософії серця» Г.С. Сковороди. Сучасне суспільство все більше раціоналізувалося, нівелюючи власне душевні та духовні виміри, і це відбивається на характері людських стосунків, які стають все більш прагматичними. Розум, який не спирається на моральні чинники, може зумовлювати агресію людини щодо суспільства, інших людей, природи. Тільки такий розум, який спирається на серце, може забезпечити життя людини в гармонії з природою і буттям ближніх.

Одним із пріоритетів стратегічного розвитку України визнано інтеграцію країни до Європейського співтовариства. Сучасна школа має сприяти розвитку демократичної культури, формуванню необхідних для проживання в європейському співтоваристві компетентностей.

Пріоритети загальноєвропейської освіти полягають у наданні молодому поколінню не тільки знань про спільну європейську спадщину, але й практичних умінь адаптуватись до життя й навчання в різних країнах Європи, бути мобільними, соціально здібними, здатними до комунікації та захисту своїх прав. Основу культури будь-якого суспільства становлять соціальні цінності. Дедалі більшої популярності набувають євроклуби як одна з ефективних форм позакласної роботи, що сприяє розумінню сутності європейських цінностей.

Сутнісні основи та практичне втілення європейських цінностей розглядали Н. Амельченко, О. Башкеєва, Н. Бойчук, І. Какуріна, О. Сакало, Ю. Щербакова. Аспекти формування і функціонування європейських цінностей розглядали К. Гамільтон, Г. Деланті, Р. Мейн. Значний внесок у вивчення та висвітлення питань євроінтеграції зробили вітчизняні науковці П. Вербицька, С. Коберник, О. Овчарук, Ф. Степанов.

Загальне поняття «цінність» було введено до наукового обігу німецьким філософом Р. Лотце у XIX ст. Одне із можливих значень соціальних цінностей є таким: соціальні цінності – це ієрархічно розташовані значення, що впорядковують для людини Всесвіт, довкілля, соціальні відносини, речі тощо. До основних функцій соціальних цінностей належать такі: створення своєрідної шкали переваг та орієнтування людини у соціальному просторі; мотивування соціальних дій та надання людині виправдання своїх вчинків; регулювання соціальної взаємодії та відносин.

Загальне визначення сутності європейських цінностей пропонує Н. Амельченко, яка розглядає їх як сукупність та/або систему аксіологічних максим, основних принципів розбудови сім'ї, суспільства та держави, політико-економічних, культурних, правових та інших норм, що об'єднує значиму більшість жителів Європи та становить основу їх ідентичності [1, с. 2].

Європейські цінності мають конкретне практичне вираження у вигляді правових норм, закріплених у низці базових документів Ради Європи та Європейського Союзу, та знаходять своє відображення у Хартії основних прав Європейського Союзу. Положення ціннісних основ ЄС зафіксовані також у Хартії засадничих прав Європейського Союзу 2000 р. (у редакції, ухваленій 12 грудня 2007 р. у Страсбурзі).

Говорячи про цінності, на яких базується Європейський Союз, розуміємо, що в Європі ніколи не було єдиної традиційної культури, однієї церкви, пануючої мови, спільного історичного досвіду. Проте, такі фактори, як грецька філософія, римське право, християнство, дух спільності, привнесений епохою

Відродження, складають спільну духовну спадщину Європи, вони обумовили спільні форми поведінки європейців всупереч усім відмінностям, що існують між окремими європейськими країнами [2, с. 257].

Отже, сучасні європейці майже всі поділяють такі цінності: демократію, свободу, рівність, людську гідність та солідарність. Проте дослідження показують значні розбіжності у сприйнятті європейцями шлюбу, релігій, праці, щастя, статевих питань, евтанзії та смерті.

Покажемо, за даними Європейської Дослідницької Асоціації ERA, є The European Values Study: програма дослідження людських цінностей, ініційована European Value Systems Study Group наприкінці 70-х років минулого сторіччя. У 1981 році було проведено інтерв'ювання респондентів у десяти країнах. Проект викликав інтерес в інших країнах і, як результат, було отримано унікальні дані по 26 націях. Щоб відслідкувати динаміку зміни цінностей, у 1990 році була проведена друга хвиля дослідження у всіх європейських країнах, а також у США та Канаді. А ще 10 років потому, у 1999-2000 роках, було здійснено третю хвилю дослідження. Як результат, було складено та видано (у 2005 році) Атлас європейських цінностей. Наявність такої збірки унікальних даних є дуже важливою в умовах, коли більше 800 мільйонів людей вважають себе європейцями, поєднуючи свої культурні та соціальні цінності. Вплив на цінності європейців справили як Римська імперія, так і християнство, дві Світові війни та Просвітництво. Проте загальна історія не призвела до створення єдиної європейської культури. Погляди та вірування європейців значно відрізняються у країнах. Ці відмінності і розкриваються в Атласі європейських цінностей (автори Loek Halman, Ruud Luijkx and Marga van Zundert) [3].

Ефективною формою залучення школярів до європейських цінностей є участь у роботі шкільних європейських клубів, дитячих громадських і молодіжних організацій, органів шкільного самоврядування.

Головною метою діяльності шкільних євроклубів є ознайомлення учнів з європейськими цінностями та традиціями, популяризація загального євро-

пейського культурного надбання, а також усвідомлення власної національної самоідентифікації. На підставі аналізу відкритих інтернет-ресурсів можна зробити висновок, що мета, завдання, форми та методи роботи, тематика заходів євроклубів різних регіонів України щодо ознайомлення з європейськими цінностями є спільними. Нині провідну роль відіграють інформаційні та комунікаційні технології, нові інтерактивні форми навчання, існує багатий арсенал вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо застосування різних способів і варіантів ознайомлення з європейськими цінностями. Наприклад, використання таких навчально-виховних програм: «Ми в Європі», «Україна – європейська держава», «Європейська та світова спадщина», «Я – громадянин Європи». Програма «Європейський клуб» побудована на основі курсу «Європейські студії» (автори: Л. Паращенко, Ю. Комаров), «Концепції змісту освіти для європейського виміру України» (розробники: С. Кобернік, І. Тараненко, О. Овчарук, Н. Кузьміна, Ф. Степанов, Л. Паращенко).

Цікавими формами виховної роботи є різноманітні творчі конкурси, що розкривають європейську спадщину та мистецтво, досягнення в розвитку іноземних мов і літератури, європейської науки та техніки, конкурси суспільного спрямування: творчі зустрічі, лекції та екскурсії, листування, Інтернет-контакти, мозкові атаки, фокус-групи, ситуаційно-рольові ігри, диспути та конференції, олімпіади та проекти, флешмоби та квести, конкурси графіті, кулінарні ярмарки, тренінги та турніри, вуличні акції тощо.

Прийнятною також є ініціатива євроклубівців щодо застосування інформаційних та комунікаційних технологій шляхом створення шкільних веб-сторінок, видання шкільних бюлетенів європейського спрямування, членства в освітніх міжнародних програмах (наприклад, «Європа в моїй школі», «Європа у валізі», «Вивчаємо Європу весело») та освітніх мережах («Г'Еарн»).

Створюючи умови для набуття необхідних європейських компетентностей, важливо організувати навчально-виховний процес таким чином, щоб серед учасників панували демократичні відносини, повага до прав і свобод,

повага до загальнолюдських цінностей, толерантне ставлення, відчуття гордості за соціальні та економічні досягнення людства та власну участь у суспільному житті, була відчутна активна життєва позиція.

Вдалим прикладом пропагування європейських цінностей євроклубами загальноосвітніх навчальних закладів може слугувати Харківська асоціація шкільних євроклубів (ХАШЄК), створена у 2010 році з метою об'єднання творчого потенціалу євроклубів та участі старшокласників у європейських ініціативах, і яка є структурним підрозділом Харківської міської організації учнівського самоврядування, що діє під патронатом Департаменту освіти Харківської міської ради.

На вивчення культури і традицій європейських країн спрямована робота 69 шкільних євроклубів Харкова (станом на 2017 рік) [4, с. 32]. Найбільш успішні євроклуби навчальних закладів № 6, 38, 39, 65, 73, 75, 91, 132.

Євроклуби співпрацюють з такими волонтерськими організаціями: Центр Волонтерів, СВІТ-України, Клуб Толерантності, Корпус Миру (США), AIESEC; з регіональними євроклубами міст: Суми, Кременчук, Кам'янка, Полтава, Охтирка, Горішні Плавні, Кропивницький; налагоджені творчі та навчальні зв'язки з містами: Манчестер (Великобританія), Брно (Чехія), Риміні (Італія), Берлін і Нюрнберг (Німеччина), Клайпеда (Литва), Познань, Мазовецьке Віжайни, Катовіце, Єдинорожець, Закопане (Польща), С.-Петербург (Росія), а також культурними та навчальними центрами Латвії, Франції, Білорусії, Іспанії [5].

У 2016 році старшокласники євроклубів ХГ № 23, ХСШ № 134, ХГ № 6 «Маріїнська гімназія» стали переможцями міжнародного освітнього проекту «Підтримка молоді як імпульс зміцнення демократії і громадянського суспільства в Україні», який проводиться за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини та Європейського вільного альянсу у Європарламенті; 150 школярів представили свої проекти на міжнародній конференції «Тенденції та перспективи розвитку гостинності сучасного міста» у рамках міжнародного туристичного форуму «Харків: партнерство в туризмі»; за Програмою обміну майбутніх лідерів «FLEX» у США навчалися 8 учнів 9-10

класів ХСШ № 156, ХЗШ № 157, ХГ № 169, ХСШ № 17, ХСШ № 3, ХСШ № 99, ХГ № 169, ХГ № 6 «Маріїнська гімназія».

Харківська асоціація шкільних євроклубів має партнерські стосунки зі «Школою європейських студій в Україні», у багатьох проектах школярі беруть участь у заходах нарівні зі студентами. У 2014 році відбулось інтелектуальне змагання в рамках інформаційної кампанії «Будуймо Європу в Україні». Для шкільних євроклубів це був цікавий досвід командної роботи, прийняття рішень, пошуку правильних відповідей.

Одним із перших євроклубів Харкова був створений євроклуб Харківської спеціалізованої школи № 73 «Бджілка», що веде відлік з 2005 року. Протягом 12 років реалізовано понад 43 різнопланових проектів, що ознайомили учнів з базовими європейськими цінностями – демократією, свободою, рівністю, людською гідністю та солідарністю: «Мої права в моїй школі», «Права дітей у притулках», «Рівний – рівному про права дитини», «Зміцнімо здоров'я дітей!», «Ні!» – дитячій експлуатації», «Подаруй радість дітям!», «Я проти наркоманії, тютюнопаління, СНІДу», «Україна в Голокості», «Добро починається з тебе!», «Ми діємо! Річка Немишлянка – водна артерія міста», «Здорова дитина – успішний учень». Реалізовано міжнародні проекти: «Моє місто в контексті Європи» (Чехія), «Друг та ворог у ЗМІ (вивчення ставлення до емігрантів протягом останніх 30 років)» (Німеччина), «Ми можемо більше! Сприяння громадянській партиципації молоді в регіонах України, Росії і Грузії» (Німеччина).

Протягом 2016 та 2017 років успішність справи доведена низкою нових проектів та заходів. Так, оздоровчий проект євроклубу ХСШ № 73 «Бджілка» «Здорова дитина – успішний учень» увійшов до проектів-переможців он-лайн голосування у рамках Міжнародного проекту з громадянського виховання і політичної просвіти «Ми можемо більше! Сприяння громадянській партиципації дітей і молоді в регіонах України, Грузії та Росії» громадської організації

«Об'єднання «Агенція розвитку освітньої політики» (Україна) разом з громадською організацією «Німецько-руський обмін» (Німеччина).

За ініціативи євроклубу ХСШ № 73 «Бджілка» був започаткований соціальний он-лайн відеопроєкт «Обережно, діти на дорозі!». Учні 8-9-х класів обмірковували ідеї, знімали, монтували, озвучували та завантажували у відеохостинг YouTube власноруч створені відеоролики на актуальну тему - «Обережно, діти на дорозі!», які невдовзі були розміщені на сайті євроклубу ХСШ № 73 «Бджілка» для загального голосування.

У межах «Марафону унікальних справ» із волонтерською акцією «Діти допомагають дітям!» євроклубівці відвідали Харківський обласний центр соціально-психологічної реабілітації дітей. На честь Дня Святого Миколая учні-активісти подарували дитячому притулку теплі речі, канцтовари, іграшки, солодощі, засоби особистої гігієни, які були зібрані серед небайдужих школярів, їхніх батьків і педагогічного колективу. Євроклубівці із задоволенням грали з підопічними центру, малювали, спілкувались.

Представники євроклубу ХСШ № 73 «Бджілка» презентували проєкт для школярів Немишлянського району «Платформа шкільного розвитку», який проводився під патронатом громадської організації «Link». «Платформа шкільного розвитку» має на меті виховувати майбутню еліту країни, розкрити в учнів потрібні лідерські навички, громадянську активність.

Євроклуб ХСШ № 73 «Бджілка» із власним соціальним роликом «Ocean» взяв участь у міжнародному конкурсі, що розрахований на вирішення проблеми забруднення океану, – «World Of 7 Billion Student Video Contest», який організував «Bow Seat's 2017 Ocean Awareness Student Contest» (США).

Євроклубівці ХСШ № 73 «Бджілка» активно долучилися до найбільшого природоохоронного руху планети, організованого Всесвітнім Фондом природи WWF, – до кампанії «Година Землі-2017». Хвиля «Години Землі» – Всесвітнього руху за майбутнє планети – вже вдесьте прокотилася світом. Ця кампанія закликала всіх українців берегти природну спадщину, привернула нашу увагу до природних парків України.

У коворкінг-центрі «Fabrika Space» євроклубівці «Бджілки» взяли участь у благодійному аукціоні «Баш на Баш», який проводився за підтримки друзів і близьких 15-річного Данила Дідика, який загинув під час теракту 22 лютого 2015 р. Виручені від аукціону кошти пішли на потреби дітей із сімей загиблих бійців АТО, тяжкохворим дітям та Дитячому кардіологічному центру м. Харкова.

Таким чином, застосування відповідних різноманітних форм та методів поширення знань про Європу сприяє кращому розумінню сутності європейських цінностей (гідність, рівність, свободи, толерантність, верховенство права, солідарність), засвоєнню учнями інформації європейської тематики, залученню до активних дій у процесах євроінтеграції країни.

При використанні гармонійного поєднання навчальної та позакласної форми для школярів створюється атмосфера, яка сприяє причетності до європейських цінностей та європейського громадянства. Це надає можливості учневі не тільки довідатись про багату європейську спадщину, а й відчутти себе громадянином Європи, виявити активну позицію щодо своїх можливостей діяти в європейському просторі.

Література

1. Амельченко Н. Цінності об'єднаної Європи / Наталія Амельченко. – К.: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2013. – 42 с.
2. Ковальчук Т. Формування європейської ідентичності в контексті мультикультуральної парадигми / Т.Ковальчук // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2009. – Вип. 15. – С.254-261.
3. Що таке європейські цінності? Як їх розуміють європейці? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eura.org.ua/?page_id=69 (Дата звернення: 20.08.2017).
4. План роботи Департаменту освіти на 2017 рік. – Режим доступу: http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Richniy_Plan_2017_rik.pdf (Дата звернення: 10.11.2017).
5. Інформація Головного управління зовнішньоекономічних зв'язків та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації про хід реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції в Харківській області протягом листопада 2011 року. – Режим доступу: (Дата звернення: 10.11.2017).